

הַלְבוּת בְּרֻכּוֹת סִימָן רַחֵם

קמב באר הגולה

י טור ויסג"א בשם
רב שרידא גאון
כ הרשב"א בתשובת
שאלה ל ברכות נח

(י) ומקרה: ו ר' פרי (טז) שאינו מתחדש (יא) משנה לשנה, אפלו אם יש ימים רבים שלא אכל ממנו אינו מקרבך 'שהחנינו': הגה פרי המתחדש (יג) שתי פעמים בשנה (יז) מקרבין עליו 'שהחנינו' (כ), אכל שאין לו זמן קבוע לגדולו אין מקרבין עליו (כ"ב בשם הר"ר מנחת), לכן אין מקרבין 'שהחנינו' על (יג) נרק חדש, (יח) דעומד כל השנה בקרקע (מהר"ל): ז אינו מקרבך 'שהחנינו' על הבסר אלא בשהשיליו האשכולות ענבים, וכן בכל פרי (יט) אחר גמרו: ח להראות פושי, וגיהור, דהינו שהוא אדם הרבה, והלוקן, דהינו שהוא

באר היטב

ר"ח. מ"כ בחשב"פ כתוב בקלף שעל גדיים וטלאים מקרבין שהחנינו, וצ"ע. מ"א: (יג) ב"פ בשנה. הפרפת הנזכר דף קכח וקס' גו' הנשלף סימן כד ומ"א הביאו ראיה שמקרבין שהחנינו ממה דאמרין בפ' כ"מ ובפ' אלו מנחות: האכל מנחות מקרבך שהחנינו, ולא היה אוכל אלא ב"פ בשנה, ע"ש. והיר"ד אהרן הקשה עליהם דמאי שהיו מקרבין שהחנינו לאו על אכילת מנחה היה אלא על המצוה שהגיעו וקמם לאותו זמן לעמוד לשרת בבית ה', ע"ש. מי שהיו לפניו ב' מיני פירות שהיה צריך לברך עליהם שהחנינו, ברכה א' לשתיהם ד', וכ"כ היר"ד אהרן, ע"ש: (יג) נרק חדש. וכל נרק בכלל, ועל צנן ומיני לפתן מקרבך, פרישה. על הלחם חדש אין מקרבין, דאין נכר בין חדש לישן, של"ה. ומ"מ מקרבין על הירפות שעושים מדגן חדש, שנקרין היטב שהם חדשים, מ"א. ועין בהרמב"ם פ"ז מהלכות תמידין ומוספין שקטב שהמקריב מנחה מן החדש שיברך שהחנינו וכ"כ רש"י בפרק אלו מנחות, ועין שם בכ"מ שנקרא שלא נאה דבר ורש"י שפירק אלו מנחות, הרי שאפלו שאינו נכר בין חדש לישן מקרבך שהחנינו.

משנה ברוכה

מכל מקום הכל שמחה אחת היא⁴⁹, דבעת שרצה או שאכל הענבים ידע שהזין יצא מהם. ועין באחרונים שהביאו ד"ש אומרים דמכל מקום צריך לברך 'שהחנינו' גם על היין החדש, משום דליש בו שמחה יותר מבענבים⁵⁰, ועל-כן טוב שאם ברח 'שהחנינו' על הענבים, אוי כשישתה יין חדש יברך תחלה 'שהחנינו' על איה מין חדש או על מלבדו, כדי לפטר גם את היין ואכל אם ברח תחלה 'שהחנינו' על היין, דעת העלת-תמיד דלכלי עלמא אינו חוזר לברך 'שהחנינו' על הענבים. וכל זה דוקא כששתה את היין כשהוא תירוש, שהוא נכר שהוא יין חדש, אכל אם אינו שותתו עד שהוא יין, אפלו לא ברח 'שהחנינו' על הענבים אינו מקרבך עליו 'שהחנינו' אף שהוא יודע שהוא יין חדש, משום דאינו נכר בין חדש לישן⁵¹ [אחרונים]: ו (טז) שאינו מתחדש וכי. רוצה לומר, שאפלו בימות החרך אינו משתנה ממראיתו, (יט) כגון אתרוג וכהאי גוונא שדך באילנו משנה לשנה, שביין שעומד בירקותו כל השנה אין הנאה נרגשת בחדושו, וכן בא למעט דבר שאין לו זמן קבוע לגדולו, וכדלקמה בהג"ה, (כ) וכן דבר שאינו גדולי-קרקע, כגון עופות ודגים שנודמנו לו, אפלו אותן שלא טעם ממין מעולם, אפלו הכי אין מקרבך עליהם 'שהחנינו', דזה המין אינו חדש פעם, דאף-על-פי שהוא לא אכל מהם, אחרים אכלו מהם. על כמותו ופטריות אין לברך 'שהחנינו', דגם להם אין זמן קבוע, גם מאורי הן גדלין ולא מקרקע [פמ"ג]. על ריח המתחדש משנה לשנה, כמו ורד, וכיצא בזה שאר דברים שנעשו להריח, יש דעות בפוסקים אי מקרבך עליהם זמן, ונהגו שלא לברך [שע"ת בסימן רטז]. יש אומרים שעל גדיים וטלאים שרגילים להתחדש פעמים בשנה, שמקרבין עליהם 'שהחנינו', וצריך עיון [מ"א], והעולם

שער הציין

(יט) שצרי-אפרים ומור קציעה: (כ) מגן-אברהם, ופרושו איתא במדכי טוף סכה ורומן הבית-יוסף, ע"ש; ומה שכתב בפנים פרי וכו', גם זה קרוי פרי בלשון הגמרא בקיאקמא ס"ב ע"ב, ע"ש: (כא) בית-יוסף: (כב) הגר"א בבאורו על סעף ג, ע"ש: (כג) ובחדושי רבי יצחק איגרא הביא בשם מהר"ל שהיה דרכו לברך 'שהחנינו' בליל ראש-השנה על צרי-עפ"ל, משמע דלא סבירא לה האי סבא דמגן-אברהם ומה שגרשם ברמ"א מהר"ל סעוה-סופר הוא וצריך לומר מהר"ו, כמו דאימא ברכי-מישה ופרישה, ע"ש, ואפשר דבזמן הפה"ל לא נתפשט עדין כל-כף וריעת זה המין בארץ ולא היו ודעיין אותו אלא מעט מן המעט, ולא היו צריכין להטמינו בחרך בקרקע, כמו בימינו שהוא מעקרי מיני מזון, וחפשו עצה להעמידו שלא יכלה: (כד) והנה בדרך-החיים נזכר גם-כן צנן, ובכנה השמטתו, ולמסקנת הפגן-אברהם משום דדרך להטמין בבורות בחרך ומתקנים, גם צנן הלא דרכו להטמין, וכן כתב במתצית-השקל; והמעין בפרישה יראה בדמסקנא גם הוא מודה לסקנת הפגן-אברהם שקטב שם אי נמי וכו' כל ימי החרך, עין שם:

הַלְכוּת בְּרֻכּוֹת סִימָן רַבָּה רַבּוֹ

לְבָן הַרְבֵּה, (כ) וְהִקְפַּח, דְּהִינּוּ שֶׁשֶׁבִטְנוּ גְדוּל וּמִתּוֹךְ עָבְיוּ נְרָאִית קוּמְתוֹ מִקְפַּחַת, וְהַנְּסָם, וְהַדְרָקוּנָה, דְּהִינּוּ מִי שֶׁהוּא מְלֵא יְבֻלַּת, וּפְתוּחֵי הָרֹאשׁ, (כא) שֶׁכָּל שְׁעוֹרְתוֹ דְּבוּקוֹת זֶה בְּזֶה, וְאֵת הַפִּיל וְאֵת הַקּוֹף, מְבָרֵךְ "בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מְשֻׁנָּה הַבְּרִיּוֹת": ט הַרְוָאָה אֵת הַחֲגוּר וְאֵת (כב) הַקְטָעַע וְאֵת (כג) הַסּוּמָא, וּמִכָּה שְׁחִין, וְהַבְּהַקְנִין, וְהוּא מִי שֶׁמְצַמֵּר בְּנִקְדוֹת (כד) דְּקוֹת, אִם הֵם (כה) מִמְּעֵי אִמָּם מְבָרֵךְ 'מְשֻׁנָּה הַבְּרִיּוֹת', *וְיֵאָם נְשֻׁנָּה אַחֲרֵיכֶם (כו) מְבָרֵךְ 'דִּין הָאֲמַת'. יוֹשׁ מִי שְׂאוּמֵר (כז) דְּדוּקָא עַל מִי (יז) שֶׁמְצַטְעֵר עָלָיו, (כח) אֲכָל עַל עוֹבֵד כּוֹכְבִים אֵינּוּ מְבָרֵךְ. (כט) וְאֵינּוּ מְבָרֵךְ אֲלֵא פַעַם רֹאשׁוֹנָה שֶׁהִשְׁנוּי עָלָיו גְּדוּל מְאֹד: הגה (ל) וְיֵשׁ אוֹמְרִים (לא) מְשַׁלְשִׁים יוֹם (טו) לְשִׁלְשִׁים יוֹם (טז): י (לב) הַרְוָאָה אֵילָנוֹת טוֹבוֹת וּבְרִיּוֹת נְאוֹת, (טז) *אֶפְלוּ (לג) עוֹבֵד כּוֹכְבִים או (יז) בְּהִמָּה, אוֹמֵר "בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁכָּכָה לוֹ בְּעוֹלָמוֹ". וְאֵינּוּ מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם אֲלֵא פַעַם רֹאשׁוֹנָה וְלֹא יוֹתֵר, לֹא עֲלֵיהֶם (לד) וְלֹא עַל אַחֲרִים, אֲלֵא אִם-כֵּן הָיוּ נְאִים מִמֶּה:

רַבּוֹ הַרְוָאָה פְּרַחֵי הָאֵילָן מִה מְבָרֵךְ, וְבוֹ סְעִיף אַחֵד:

א ^אהֵיּוּצָא (א) בִּימֵי נִסָּן וְרָאָה אֵילָנוֹת שְׂמוּצִיאִין (ב) פְּרַח, אוֹמֵר "בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא חָסַר בְּעוֹלָמוֹ

א בְּרֻכּוֹת מג

בְּאֵר הַיֵּטֵב

(טו) אֶפְלוּ וְכוּ'. דְּהִינּוּ רֵאִיָּה בַעֲלָמָא דְמִסַּר, אֲכָל לְהַסְתַּפֵּל בּוֹ בִּיתֵר אֶסוּר, וְאֶסוּר לּוֹמַר פֶּהָה נָהָה כּוֹתֵי זֶה: (יז) בְּהִמָּה. עַל הַפְּרֻדָּה נָהָה אֵין לְבָרֵךְ, וְיִמְאִסִּי, הַלְקִיט ח"א סִימָן רסה: (ב) פְּרַח. וְאֵין מְבָרְכִין כ"א עַל אֵילָנֵי מְאָכָל, הַלְקִיט ח"ב ס"י כח. וְהוּא הַדִּין רֹאָה פּוֹדֶחַת בְּחֻדָּשׁ אֲרָךְ:

בְּאוּר הַלְקָה

* וְיֵאָם נְשֻׁנָּה אַחֲרֵיכֶם וְכוּ'. וְאִם הַרְוָאָה אוֹתוֹ אֵינּוּ יוֹדֵעַ אִם נוֹלַד כֵּן אוֹ לֹא, צָרִיךְ עֵינֵן אִם יְבָרַךְ 'דִּין אַתָּה' 'חֵי רַעִיא עִישׁ': * אֶפְלוּ עוֹבֵד גְּלוּלִים. עֵין מְשֻׁנָּה בְּרִינָה בְּשֵׁם מְגוּן אַבְרָהָם. וְקִצַּת רֵאִיָּה לְדַבֵּר מַעֲבֹדָה זָרָה דִּף כִּי דְקַמְקַשָּׁה מִיִּתְיָבִי וְכוּ' שֶׁלֹּא יִסְתַּפֵּל אִדָּם בְּאִשָּׁה נְאָה וְכוּ', תַּפּוּק לֵה דְאֶפְלוּ הֵיָה זָכַר הֵיָה אֶסוּר לְהַסְתַּפֵּל בּוֹ מִצַּד דְאֶסוּר לְהַסְתַּפֵּל בְּדַמּוֹת וְכוּ', אֲלֵא וְדַאי דְהַסְתַּפְלוּת בַּעֲלָמָא שְׂרִי, דְּדוּקָא לְהַסְתַּפֵּל בּוֹ בִּיתֵר וְלֵהתְבוּגוֹן בְּדַמּוֹתוֹ, וְהִתֵּם לַעֲנִין אִשָּׁה אֶפְלוּ סַתֵּם הַסְתַּפְלוּת אֶסוּר:

אוֹתוֹ הַלְבָן נִקְרָא בְּהַקְנִין⁶¹ [מַחְצִית-הַשֶּׁקֶל, וְעֵין בְּאֵלִיָּה רַבָּה וּבִפְרִימֵי מְגָדִים. אֲבָן אִם שְׂכִיתִי חֵם הַרְבֵּה אֲנִישִׁים כְּזֶה, מִסְתַּבְּהָא דְאֵין זֶה נְגָאִי וְלֹא שְׁנוּי שִׁיבְרָךְ עַל זֶה 'דִּין הָאֲמַת' וּמְשֻׁנָּה הַבְּרִיּוֹת, וְכָל-שֶׁפָּן אִם נַעֲשֶׂה זֶה עַל-יְדֵי חֵם הַשֶּׁמֶשׁ וְעַתִּידִין לְהַסְתַּלֵּק, נִרְאָה דְלְכַלֵּי עַלְמָא אֵין לְבָרֵךְ עַל זֶה]: (כה) מִמְּעֵי אִמָּם. קָאִי אֲכִלְהוּ, (ס) לְבַד אֶקְטַע: (כו) מְבָרֵךְ 'דִּין הָאֲמַת'. שְׂבָא לוֹ זֶה עַל-יְדֵי עֵנֶשׁ: (כז) דְּדוּקָא וְכוּ'. קָאִי (כח) עַל בְּרַכַּת 'דִּין הָאֲמַת', דְּאֵינּוּ שֶׁיֵּךְ אֲלֵא לְמִי שֶׁמְצַטְעֵר וּמִצְדִּיק הַדִּין, אֲכָל בְּרַכַּת 'מְשֻׁנָּה הַבְּרִיּוֹת' לֹא שִׁיךְ בְּמִצְטַעַר דְּוָקָא, מִיִּדֵי דְהָיִ אֶפִּיל וְקוּרָה⁶²: (כח) אֲכָל עַל עֵבוֹרִים וְכוּ'. מִלְתָּא דְפַסִּיקָא נְגַט, (כט) וְהוּא הַדִּין לְכָל מִי שְׂאֵינּוּ מְצַטְעֵר עָלָיו⁶³: (כט) וְאֵינּוּ מְבָרֵךְ וְכוּ'. זֶה קָאִי גַם אַבְרַכַּת 'מְשֻׁנָּה הַבְּרִיּוֹת' [ט"ז], וְרוּצָה לּוֹמַר, דְאֶפְלוּ (ל) רֵאִיָּה כּוֹשֵׁי אַחַר וְיִכְהֵאִי גְּוִנָא שְׂאֵרֵי דְבָרִים הַנִּלְ] אַחַר שְׁלִשִׁים יוֹם גַּם-כֵּן אֵינּוּ מְבָרֵךְ⁶⁴, וְהַטַּעַם, דְּעַל שְׁנוּי אֵין שִׁיךְ לְבָרֵךְ רַק פַּעַם רֹאשׁוֹן שְׂרוּאָה הַדְּבָר וְהַשְׁנוּי גְּדוּל בְּעֵינָיו, וּמִשְׁמַע מַהֲט"ז דְּכָל-שֶׁפָּן דְקָאִי הַמַּחְסֵר אַבְרַכַּת 'דִּין הָאֲמַת'; אֲמַנָּם בְּסַפֵּר נְהַר-שְׁלוֹם כְּתַב דְלַעֲנִין 'דִּין הָאֲמַת', שֶׁהוּא דְוָקָא עַל קְרוּבֵו וְאוּהָבֵו שֶׁמְצַטְעֵר עָלָיו, מִסְתַּבְּרָא דָאֵם רֹאָה זֶה עוֹד עַל קְרוּבֵו אַחַר, בְּדַוָּאִי נְהַגְדַּל עָלָיו עוֹד הַצַּעַר יוֹתֵר וְשִׁיךְ לְבָרֵךְ עַל זֶה 'דִּין הָאֲמַת': (ל) וְיֵשׁ אוֹמְרִים וְכוּ'. וְלַמְעַשֶׂה (לא) יֵשׁ לְהוֹרוֹת דִּיבְרָךְ אַחַר שְׁלִשִׁים⁶⁵ בְּלֵא שֵׁם וּמְלַכּוֹת⁶⁶ [א"ר ע"י שׁ]: (לא) מְשַׁלְשִׁים יוֹם. פְּרוּשׁ, שֶׁלֹּא רֵאִיָּה אַחַר (לב) כִּיִּצָּא בּוֹ תוֹךְ שְׁלִשִׁים יוֹם⁶⁷ [מ"א]: י (לג) הַרְוָאָה וְכוּ' וּבְרִיּוֹת נְאוֹת. בֵּין זְכָרִים בֵּין נְקֻבוֹת⁶⁸. וְעַכְשָׁיו לֹא נִהְגוּ כָלֵל לְבָרֵךְ בְּרַכָּה זוֹ [ס"ח-אָדָם, (לג) עֵין שֵׁם טַעְמוֹ], וּמִכָּל מְקוֹם נִכּוֹן לְבָרֵךְ בְּלֵא שֵׁם וּמְלַכּוֹת: (לג) עוֹבֵד גְּלוּלִים. הִינּוּ רֵאִיָּה בַּעֲלָמָא דְמִסַּר, אֲכָל לְהַסְתַּפֵּל בּוֹ בִּיתֵר וְלֵהתְבוּגוֹן בְּדַמּוֹתוֹ אֶסוּר⁶⁹ [מ"א]. וְאֶסוּר לּוֹמַר פֶּהָה נָהָה פּוֹתֵי זֶה, מְשׁוּם "לֹא תִחַנְּס" [גמרא]: (לד) וְלֹא עַל אַחֲרִים. אֶפְלוּ (לז) לְאַחַר שְׁלִשִׁים יוֹם:

א (א) בִּימֵי נִסָּן. אֲרַחַת דְּמִלְתָּא נְקַט, שְׂאֵו דְרַךְ אַרְצוֹת הַתְּמִים לְלַבֵּב הָאֵילָנוֹת⁷⁰, וְהוּא הַדִּין בְּחֻדָּשׁ אַחַר, כֵּל שְׂרוּאָה הַלְבָלוּב פַּעַם רֹאשׁוֹן מְבָרֵךְ [אַחַרוּנִים]: (ב) פְּרַח. דְּוָקָא פְּרַח, הָא עֲלִים לְחֻדְהָ לֹא; וְאִף בְּפְרַח, דְּוָקָא בְּאֵילָנוֹת⁷¹ מְאָכְלָה, שְׂמֻנָּה הַפְּרַח עַתִּיד לְהַתְגַּדֵּל פְּרִי, אֲכָל

שְׁעַר הַצִּיּוֹן

(כס) דַּכֵּן הוּא לְפִי גְרַסְתֵּנוּ בְּגִמְרָא דְקַמְשִׁיב לֵה בְּבִרְתָּא בְּהַדִּי אַנְף דְּבִרְכַתֵּן 'דִּין הָאֲמַת', וְכֵן הוּא גַם-כֵּן בְּתוּסְפָתָא, וְהַר"ף וְהַר"ש נִמִּי מוֹדִים כְּזֶה לְדִבְיָא, אֲלֵא דְהִנֵּה לְהֵם גְּרָסָא אַחֲרָת. וְהַעֲרֹף דְּפִרְשׁ פְּתוּחֵי הָרֹאשׁ, שְׂאֵין רֹאשׁוֹ סַגְלָל אֲלֵא רַסְכָּה, עַל-פְּרֻדָּה דְגִרְסֵי כְּגִרְסַת הַר"ף, דְּאִי לֹאֵו הִכִּי לֹא סְלָקָא סוּגֵינָה הַגְּמָרָא שֵׁם בְּמֵאִי דְקָמַר דִּיקָא נִמִּי, עֵין שֵׁם: (כז) אֵלִיָּה רַבָּה, וְנִרְאָה, דְּאִי לֹאֵו הִכִּי לֹא שִׁיךְ לּוֹמַר 'מְשֻׁנָּה הַבְּרִיּוֹת' דְּאֵין זֶה שְׁנוּי גְּדוּל כָּל-כָּה, אֲכָל לַעֲנִין 'דִּין הָאֲמַת' אִם נַעֲשֶׂה בֵּה אִם אוֹ קְרוּבֵו שֶׁמְצַטְעֵר עָלָיו סוּמָא אֶפְלוּ בְּאַחַת מִעֵינָיו, מִסְתַּבְּרָא דִּיכָל לְבָרֵךְ 'דִּין הָאֲמַת': (כח) כֵּן הוּא שֵׁם בְּגִמְרָא, וְדַבְרֵי פְּרִימֵי מְגָדִים לֹא אֲבִין כְּזֶה: (כט) ב"ח וּמְגוּן אַבְרָהָם וְט"ז וְהַגְּרָא וְש"א, דְלֵא כְּבִית-יוֹסֵף: (כט) כֵּן מוּכַח מִהַגְּרָא: (ל) כֵּן מוּכַח מִמְּגוּן אַבְרָהָם כְּסַעֲרִי קַטָּן יט: (לא) וְעֵין בְּבִאוּר הַגְּרָא דְחֵלְוִי זֶה בְּפִלְגָתָא בְּמַה דְפִלְגִי לְעֵיל בְּסִימָן רִיחַ סְעִיף ג [ע"ש בְּטוֹרָן], וּמִמִּילָא לְדִידָה הַלְקָה כְּהִישׁ-אוֹמְרִים, וְעֵין בְּפְרִימֵי מְגָדִים בְּשֵׁם הַנְּתַלְתִּי-צִי: (לב) דְּהוּא עַל זֶה שְׂבָרֵךְ מִתְחַלְהָ, פְּשִׁיטָא דְלְכַלֵּי עַלְמָא לֹא יְבָרַךְ עָלָיו לְעוֹלָם: (לג) וְלִי נְרָאָה, מְשׁוּם דְכֻנְתָּה הַגְּמָרָא דְוָקָא כְּשֵׁהֵם נְאוֹת בִּיתֵר, כְּדֹאִיתָא בְּרַמְבַּ"ם פֶּרֶק י מֵהַלְכוּת בְּרֻכּוֹת, וְמִי יוּכַל לְדַרְקֵךְ כְּזֶה: (לד) הוּא לְדַעַת הַמַּחְסֵר הַנִּלְ, אֲכָל לְהִישׁ-אוֹמְרִים שֵׁם, גַּם כְּזֶה צָרִיךְ לְבָרֵךְ לְאַחַר שְׁלִשִׁים עַל אַחֲרִים [אֵלִיָּה רַבָּה בְּשֵׁם מְעַדְרֵי-יוֹם-טוֹב וְשְׂאֵרֵי פּוֹסְקִים וְהַגְּרָא, דְלֵא כְּכ"ח]:

הַלְכוּת פְּרָכּוֹת סִימָן רַכָּה רַבּוֹ

ביאורים ומוספים

ישראלית, ואולי משום הצער על שלא הועילה זכותו של אברהם, שזה מורה על תוקף הדין [וראה מג"א שם ס"ק י].

[משנ"ב ס"ק כט]

דְּאָפְלוּ רָאָה כּוּשֵׁי אַחַר אַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם גַּם-כֵּן אֵינּוּ מְכַרְּדִים. (64) כושי זה, כתב הכף החיים (ס"ק ג) בשם שו"ת הלכות קטנות (ח"א סי' רמ) שאינו מי שהוא מבני הכושים, אלא מדובר על כושי שנולד להוריו הלבנים. ועל לכן שנולד מכושים, כתב שם שאפשר לברך 'הטוב והמטיב'. אכן, בשו"ת עמודי אור (סי' ד) מבואר שמברכים גם על כושי שהוא מבני הכושים, וכתב הגר"ח קניבסקי (שער העין עמ' תמה) שכן משמע מסתימת הפוסקים.

[משנ"ב ס"ק לו]

וְלִמְצִיָּהוּ שֶׁל הַלְוִוֹת דִּיבְרָךְ אַחַר שְׁלֹשִׁים⁶⁵ בְּלֹא שֵׁם וּמְלֻכּוֹת⁶⁶. (65) אמנם החזו"א הורה (ארחות רבנו ח"ג עמ' רכד, שער העין עמ' תיז) שאם לא ראה קוף שלשים יום, יכול לחזור ולברך בשם ומלכות, והיה על שאר הדברים המשונים, והוסיף הגר"ח קניבסקי (שער העין פט"ז הע' בג) שנראה שבפיל וקוף גם המשנ"ב מודה שאפשר לברך לאחר ל' יום, כיון שהם משונים מתחילת ברייתם. (66) אמנם לגבי ספק ברכת 'שהחיינו' על מצוה, כגון במי שקנה תפילין, כתב בביה"ל לעיל (סי' כב ד"ה קנה) שיכניס את עצמו לחיוב אחר של 'שהחיינו' כגון פרי חדש. וכן כתב במשנ"ב לקמן (סי' תר ס"ק ד) לגבי יום טוב שני של ראש השנה, וכן כתב בשעה"צ כאן (ס"ק יח) לגבי שני מיני אגסים.

[משנ"ב ס"ק לא]

שְׁלֹא רָאָה אַחַר כִּינְצָא בּוֹ תוֹף שְׁלֹשִׁים יוֹם⁶⁷. (67) משמע בדבריו שבתוך שלשים יום לא יברך על ראיית כושי אחר. אמנם לגבי ראיית מלך אחר בתוך שלשים יום, כתב לעיל (סי' רכד ס"ק יז) בשם המג"א שיברך. וכתב בשו"ת עמודי אור (סי' ד) טעם לחלק ביניהם, משום שהשינוי בבריית הכושי וכדו' הוא שווה בכל המין כולו, ואין טעם לברך על כל כושי בפני עצמו, אבל כבוד המלך הוא דבר מיוחד בכל מלך בפני עצמו, ולכן יש לברך על ראיית מלך אחר. ולגבי ברכה על ראיית עבדה זרה, כתב לעיל (סי' רכד ס"ק ג) שלא יברך בתוך שלשים לראייה הקודמת אפילו על עבודה זרה אחרת. אמנם לגבי ברכה בראיית קבר, הביא לעיל (שם ס"ק יז) את דעת הרדב"ז שיכול לברך אף בתוך שלשים יום על קבר אחר, וכן את דברי הא"ר בדעת המג"א שלא יברך, וציון שבשו"ת עמודי אור (שם) הסתפק בכך והכריע שלא יברך. אלא אם כן יש שם קבר חדש [וראה שערי תשובה שם ס"ק ד].

[משנ"ב ס"ק לב]

בֵּינֵי זְכָרִים בֵּין גְּבֻלוֹת⁶⁸. (68) לגבי ברכת 'שהחיינו' ברואה את חבירו לאחר שלשים יום, כתב לעיל (ס"ק א) שרואה אשה היינו שרואה את אשתו ואמו, בתו ואחותו.

[משנ"ב ס"ק לג]

אָבֵל לְהַסְתַּפֵּל בּוֹ בְּיֹתֵר וְלְהַתְּבַוֵּן בְּמֹותוֹ אֶסוּר⁶⁹. (69) ומשום כך דעת הגר"צ קרליץ (חוט שני שבת ח"ג קובץ ענינים שער הציון אות לה) שיש איסור להסתכל גם בתמונה מודפסת, אף שאין זו התבוננות בהם עצמם.

[משנ"ב ס"ק כ]

דְּהוּא אָרִיךְ וְקָטִין⁵⁹.

(59) ומי שהוא גבוה מכל אדם וגופו עב כפי קומתו, כתב הכף החיים (ס"ק ג) שאין לברך עליו 'משנה הבריות', כיון שאדם גבוה הוא מעלה ושבח, כמבואר בגמ' (בכורות מה, ב). והביא בשם היפה לב לברך עליו 'שככה לו בעולמו' כדלהלן (סי'). ולמעשה יש לברך עליו בלא שם ומלכות כיון שלא נזכר בגמ' לברך עליו ברכה זו [וראה בא"ר ס"ק טז בשם הערוך והאבודרהם, ש'קפח' הוא מי שקומתו ארוכה יותר משאר בני אדם].

[משנ"ב ס"ק כג]

מְשַׁתֵּי עֵינָיו⁶⁰.

(60) וסומא רק בעין אחת, כתב בשעה"צ (ס"ק כו) שאין זה שינוי גדול כל כך. אמנם לגבי נשיאת כפים, כתב בביה"ל לעיל (סי' קכח ס"ל ד"ה וכן) שכהן שהוא סומא בעין אחת לא ישא כפיו אם ניכרת סמיתו. ולגבי חיגר ברגליו, מבואר בא"ר (ס"ק יח) שהוא אף בחיגר ברגלו אחת.

[משנ"ב ס"ק כד]

וְעַל שֵׁם אוֹתוֹ הַלֵּבֶן נִקְרָא בְּהֶקְנִינִי⁶¹.

(61) אכן לעיל (סי' קכח ס"ק קח) כתב, ש'בהקנין' הוא מי שיש לו נקודות לבנות [וראה בא"ר כאן ס"ק יט].

[משנ"ב ס"ק כז]

מִיָּדֵי דְקָיָה אֶפִּיל וְקוֹפֶה⁶².

(62) בגמ' (ברכות נח, ב) הוזכרה חיה נוספת בענין זה היא הקפוף, והביאה הרמב"ם (הלכות פ"י מהל' ברכות ה"ב). וכתב הקצות השלחן (סי' סו בדה"ש ס"ק טו) שצריך עיון קטן מדוע לא נזכרה חיה זו בשו"ע, וכן הקשה מהר"ם בנעט (קובץ מפרשים שו"ע מכון ירושלים, ובביאור קיפוף ראה רש"י ברכות שם ד"ה קפוף, ותוס' חולין סג, א ד"ה באות). דעת הגר"ש אלישיב (שיעורי מרן הגר"ש אלישיב ברכות נח, ב) שכיון שאין ידוע לנו מהו קיפוף, אין לברך עליו. וכתב הגר"י קמנצקי (אמת ליעקב) שיתכן שמטעם זה שלא ידוע מהו קיפוף ואי אפשר לברך עליו, השמיטו השו"ע.

דוקא כשרואה חיות אלו, אבל אם רואה שאר חיות משונות כתב הברכת הבית (שער כט הע' יב) שאינו מברך, כיון שאינם משונים אלא כך היא ברייתו, מה שאין כן פיל שהוא גדול מאד, וקוף שדומה לאדם ויש לו זנב, וכן דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"א פל"ח אות ג), וכן דעת הגר"ח קניבסקי (זאת הברכה פ"ח עמ' 156). והמאירי (ברכות שם ד"ה הרואה פיל) כתב, שהטעם שמברכים על הפיל והקוף והקיפוף, כיון שהם דומים לאדם במקצת דברים. אכן דעת הגר"נ קרליץ (שער העין עמ' תסה) שחיות אלו הם רק דוגמא, ומברכים על כל חיה משונה, וכן דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה תפלה פכ"ג סל"ה), וכן דעת הגר"מ שטרנבוך (שער העין עמ' תסד).

אם ראה פיל וקוף ביחד, הורה החזו"א (ארחות רבנו ח"ג עמ' רכד) שיברך ברכה אחת, אבל בראה אותם בזה אחר זה יברך שתי ברכות.

[משנ"ב ס"ק כח]

מְלֻמָּא דְפִסְקָא נְקֻט, וְהוּא הִדִּין לְכָל מִי שְׁאֵינּוּ מְצַעֵר עֲלֵיהֶם⁶³.

(63) לגבי ברכת 'דיין האמת' על אשת לוט, כתב בשעה"צ לעיל (סי' ריח ס"ק כב) שאינו יודע מדוע מברכים עליה, שהרי אינה